

הארין".

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים, "עין לא ראתה אלהים זולתך".

ואימרה זו של רבי חייא בר אבא פליגא על האימרה דרבי אבהו.

דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר [ישעיה נז ט] "שלום שלום לרחוק ולקרוב". ומשמע כי ל"רחוק", לבעל התשובה שהיה רחוק מקודם, מתייחס הכתוב ברישא, שהוא מקדימו, וזהו, ורק לאחר מכן מתייחס הכתוב ל"קרוב", שהוא הצדיק הקרוב לה'.⁽³²⁾

הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו. אבל על מה שיזכו תלמידי חכמים עצמן, נאמר [ישעיה סד ג] "עין לא ראתה אלהים זולתך, יעשה למחכה לו".

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא על הטובות והנחמות שיהיו לימות המשיח, אבל את העונג הרוחני שיהא לעולם הבא, "עין לא ראתה אלהים זולתך".

ואימרה זו של רבי חייא בר אבא פליגא על האימרה דשמואל.

דאמר שמואל: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד, שנאמר [דברים טו יא] "כי לא יחדל אביון מקרב

המלך, חל עליו חיוב להתפלל [וראה עמק ברכה תפלה, וקהלות יעקב כז].

אך המ"ב [קא ג] כתב שאם אינו יכול לכוון באבות לא יתפלל, ומשמע שנקט שאם לא הבין את ביאור ברכת אבות נחשב כמו שלא אמרה כלל, ולכן כתב בבה"ל [ד"ה יכוין, והאידנא] שהשומע מש"ץ שאינו מבין, אינו יוצא, אף שנחשב כאילו הוא עצמו אמר הברכה, והוא כיוון ביאור התיבות, שהרי חסר בעצם מעשה התפלה של הש"ץ, ובאמת אם לא כוון היה ראוי שיפסוק, ולא יאמר שאר הברכות לבטלה, אלא שיכול לשמוע אבות בחזרת הש"ץ, ואז ימשיך בתפלתו [וראה ריטב"א ל ב].

וכן נקט החזו"א [בגליונות], שאם אינו יכול לכוון בתיבות התפלה, אף שיכול לכוון שעומד לפני המלך לא יתפלל, והוכיח כן ממה שאמרו לעיל [ל ב] לעולם ימוד אדם עצמו וכו'. ועל דברי הגר"ח השיג, שכל העומד בתפלה יש לו

ידיעה קלושה שהוא עומד לפני ה', ואף שאין די בזה לכתחילה, אינו חשוב מתעסק. וכתב עוד, שאין אדם יכול לכוון כל התפלה שהוא עומד לפני המלך, ובהכרח שחיוב זה רק כשעומד להתפלל, ובזמן התפלה יוצא משום שסתמא לשמה, וראה אבי עזרי [תפלה ד א] ומנחת שלמה [א ב].

ובבה"ל [שם ד"ה המתפלל] הביא שהרשב"א [יג ב] כתב לגבי ק"ש שלא יהרהר אפילו בין תיבה לתיבה, כי אינה כוונה גרידא, אלא שיהא מצבו כממליך קוב"ה על עצמו, ודימה ברכת אבות לק"ש, אך באגרות משה [או"ח ח"ה ה] נחלק בזה.

32. המהרש"א נקט שבעלי תשובה על עבירות ממש, אין להם מעלה יתירה על צדיקים גמורים, אלא שרבי יוחנן דיבר על מי שהיה רק "קרוב לדבר עבירה", והיינו שבמחשבתו היה קרוב